

УДК 656.13

© В.М. Придюк, к.т.н.,
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВЕЗЕНЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВАНТАЖІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

У роботі проведено детальний аналіз використання та розвитку автомобільного транспорту при перевезенні сільськогосподарських вантажів, та запропоновані рекомендації для удосконалення транспортного процесу, який має сприяти підвищенню ефективності функціонування підприємств автомобільного транспорту у сільському господарстві.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ВАНТАЖІ, РУХОМИЙ СКЛАД, АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ, ТРАНСПОРТНІ ПРОЦЕСИ, АГРАРНІ ПІДПРИЄМСТВА, ВАНТАЖОПОТОКИ, КЛІМАТИЧНІ УМОВИ, КОМПЛЕКСНІ БРИГАДИ.

Постановка проблеми. Раціональна організація перевезень сільськогосподарських вантажів є однією з найважливіших складових частин розвитку економіки країни. У загальному комплексі сільськогосподарських робіт транспортні процеси займають до 35% всіх витрат праці на обробіток сільськогосподарських культур, а за витратами енергії - до 40%. Транспортні витрати складають близько 20 ... 25% витрат, що визначають собівартість найважливіших видів сільськогосподарської продукції.

Основним завданням транспортного обслуговування аграрних підприємств є своєчасне вивезення сільськогосподарської продукції, її подальшої переробки, зберігання та своєчасної доставки продуктів харчування до кінцевого споживача.

Автомобільний транспорт є частиною виробничої інфраструктури аграрних підприємств, який забезпечує безперервність і ритмічність сільськогосподарського виробництва. Проте в сучасних умовах автотранспортні підприємства через об'єктивні причини не завжди в змозі задовольнити потреби сільськогосподарської галузі. Існує велика кількість не вирішених задач. Тому вдосконалення автотранспортного обслуговування є необхідною передумовою економічного розвитку аграрних підприємств. Розв'язання цих задач передбачає удосконалення транспортного процесу, який має сприяти

підвищенню ефективності функціонування підприємств автомобільного транспорту у сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми ефективного використання та розвитку автомобільного транспорту вивчали такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як А.В. Вельможин, А.І. Воркут, Б.Л. Геронімус, Н.Я.Говорущенко, Е.С.Кузнецов Е.С., В. Є. Канарчук, Л.В. Канторович, В.Н. Лівшиц, А.І. Малишев, М.С. Ходош, Ю.М. Цветов та інші.[1,2,3,4,5]

Транспортному обслуговуванню сільськогосподарських підприємств присвячені роботи Є.А. Бузовського, М.Г. Вергуна, В.А. Ема, М.М. Ільчука, М.С. Каплановича, та інших вчених.

Питанням організації перевезень в аграрному секторі економіки присвячені дослідження молодих науковців сучасності: Т.В. Арестенко, Л.Г. Баги, І.В. Бугай, О.П. Величко, А.Г. Зубченка, Л.Н. Письмаченко.

Разом із тим ряд питань потребують свого вирішення.

Мета досліджень. Метою роботи є аналіз та удосконалення технологічного процесу обслуговування сільськогосподарських підприємств вантажним автомобільним транспортом.

Результати досліджень. Сільськогосподарські вантажі відносяться до виду масових вантажів. Це продукція сільськогосподарського виробництва: зерно, овочі, фрукти, льон, продукти тваринництва, рослинництва, а також посівні та посадкові матеріали, добриво, паливо для сільськогосподарських машин та інші господарські вантажі.

Перевезення сільськогосподарських вантажів впливають на терміни проведення польових робіт і в кінцевому рахунку на врожайність сільськогосподарських культур. Затримка в проведенні транспортних робіт викликає простої агрегатів, зниження якості або псування продукції, порушення технології виробництва.

Вантажопотоки в різних районах країни нерівномірні і залежать від характеру і спеціалізації господарств, забезпечення транспортом, строків дозрівання і врожайності сільськогосподарських культур. У період збирання врожаю навантаження на транспортні засоби максимально зростають.

Сезонність і нерівномірність використання у часі, залежність від стану доріг і погодних умов - характерні особливості роботи транспорту в сільськогосподарському виробництві.

Процес виробництва продукції сільського господарства має багато специфічних особливостей, пов'язаних з кліматичними умовами, термінами дозрівання, збирання культур та споживання

продукції, розміщенням сільськогосподарських підприємств у різних зонах та ін Тому характер сільськогосподарського виробництва, значення його продукції для потреб народного господарства визначають особливості вантажопотоків і перевезень сільськогосподарських вантажів автомобільним транспортом.

Вантажопотоки сільськогосподарських вантажів відрізняються нерівномірністю в різних напрямках, різко вираженими сезонними коливаннями в обсязі і структурі, перевагою у структурі вантажопотоку якого-небудь вантажу, що залежить від спеціалізації сільськогосподарських підприємств району перевезень і сезону заготовок певної продукції.

Найбільшою потужності вантажопотоки досягають у період збирання врожаю. У цей час в їх структурі переважає продукція основних масових культур (зерно, картопля, овочі, фрукти, тощо). У зимовий період потужність вантажопотоків мінімальна, в їх структурі велика частка припадає на добрива, посівні матеріали, різні господарські вантажі.

В першу чергу необхідно зменшити вплив так званого «людського фактора» в технологічних процесах доставки сільськогосподарської продукції [6]. Наприклад, в Європі участь людини залишається на рівні оператора грамотно спланованих процесів збору, розподілу, обробки, зберігання та доставки сільськогосподарської продукції [7].

Згідно з Правилами організації вантажних перевезень [8], перед водієм транспортного засобу стоять наступні завдання: підтримання транспортного засобу в технічно справному стані, своєчасне оформлення всієї документації на автомобіль, необхідне для здійснення процесу транспортування вантажів, після прийняття вантажу до перевезення здійснювати процес перевезення до пункту доставки продукції.

До особливостей організації перевезень сільськогосподарських вантажів відносяться:

- різкі сезонні коливання обсягу робіт і, як наслідок, великі коливання по різних періодах року в потребі парку рухомого складу;
- залучення на період збирання врожаю рухомого складу та обслуговуючого персоналу різних АТП;
- різні дорожні умови і різні відстані перевезення, що залежать від схеми перевезень;
- у зв'язку з терміновістю перевезень режим роботи рухомого складу на період збирання врожаю встановлюється, як правило, цілодобовий;

- наявність дрібних розкиданих на великій території навантажувальних точок при відносно невеликій кількості прийомних, розвантажувальних пунктів;

- необхідність створення на лінії на період збирання врожаю тимчасових заправних пунктів, пунктів технічного обслуговування і ремонту рухомого складу, харчування і відпочинку водіїв;

- організація надійної диспетчерської зв'язку між усіма пунктами, організаціями та рухомим складом, зайнятими перевезеннями врожаю.

Вибір тієї чи іншої схеми роботи рухомого складу визначається забрудненістю продукції, її вологістю, необхідністю попереднього очищення, просушування перед здачею на приймальні пункти, забезпеченістю збиральною технікою і рухомим складом, станом доріг, пропускною здатністю вантажно-розвантажувальних пунктів та іншими факторами.

Найбільша кількість продукції, як правило, перевозиться від поля до зернотоку, коли рухомий склад працює на відносно невеликому плечі (10-15 км) і в поганих дорожніх умовах (здебільшого по ґрунтових дорогах). При перевезенні з зернотоку на елеватор робота рухомого складу характеризується, значною відстанню перевезення, що досягає 100-150 км, і відносно хорошими дорожніми умовами. (Дороги з твердим покриттям, поліпшені ґрунтові дороги).

Єдиний комплексний план організації збирально-транспортних робіт включає визначення потреби в транспортних засобах, розподіл загального обсягу перевезень сільськогосподарських продуктів між бригадами водіїв. Він же передбачає укладення договорів на перевезення масових сільськогосподарських продуктів, формування комплексних бригад для перевезення продукції з полів на місця тимчасового зберігання і в сховища сільгоспвиробників, перевезення вантажів господарств на приймальні пункти і на підприємства з переробки сільськогосподарської продукції. Згідно плану проводиться розподіл всього автомобільного парку по ділянках перевезень кожного виду сільськогосподарських продуктів, та організація оперативного керівництва і контролю за ходом перевезень. Плануються заходи щодо забезпечення безперебійної роботи бригад і загонів із застосуванням передових методів перевезення і раціональних типів транспортних засобів, а також чіткої приймання, задачі та механізованого навантаження і вивантаження, проведення заходів щодо підвищення технічної готовності рухомого складу, обладнанню його для перевезення сільськогосподарських продуктів, забезпечення проведення технічного обслуговування, ремонту, заправки і надання

технічної допомоги на лінії. Крім того, планом передбачаються створення умов безпечної роботи водіїв на лінії, забезпечення їх відпочинку, харчування та інші заходи.

Кожному виду сільськогосподарської продукції притаманні певні способи збирання, переробки та перевезення.

Висновки. Ефективне обслуговування сільськогосподарського виробництва автомобільним транспортом можливе тільки з урахуванням специфічних особливостей, притаманних процесу перевезень у цій галузі.

Технологічний процес перевезення сільськогосподарських вантажів автотранспортними засобами залежить від ряду факторів. Найбільш суттєво впливають на ефективність використання вантажного автомобільного транспорту у сільському господарстві – вантажопідйомність автомобілів і витрати пального.

Література

1. Вельможин А.В. Грузовые автомобильные перевозки / А.В. Вельможин, В.А. Гудков, Л.Б.Миротин. – М.: Транспорт, 2007. – 559с.
2. Воркут.А.И. Грузовые автомобильные перевозки [Текст] : 2-е изд., перераб. и доп. / Воркут.А.И. – К.: Вища шк., 1986. - 447 с.
3. Говорушенко Н.Я. Обеспечение безопасности движения на автомобильном транспорте / Н.Я. Говорушенко, В.П. Волков, И.К. Шаша. – Харьков: Изд-во ХНАДУ, 2007. – 361 с.
4. Кузнецов Е.С. Техническая эксплуатация автомобилей / Е.С. Кузнецов, А.П. Болдин, В.М. Власов. – М.: Наука, 2001. – 535 с.
5. Канарчук В.Є. Виробничі системи на транспорті: підручник / В.Є. Канарчук, І.П. Курніков. – К.: Вища школа, 1997. – 359 с.
6. Проблемы и пути решения в агрологистическом комплексе Украины [Электронный ресурс].-Режим доступа: <http://aapu.com.ua/problemu-i-puti> resheniya-v-agrologisticheskom-komplekse-ukrainy/
7. Сумець О.М., Войтов В.А. Логістичні системи і ланцюги постачань: [навч.посібник].-2-е видання, стереотипне. – Харків; КП «Міська друкарня», 2013. – 194 с.
8. Н.Т. Кунда. Організація міжнародних автомобільних перевезень. Навчальний посібник для студентів напряму «Транспортні технології» вищих навчальних закладів.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 464 с.

Рецензент д.т.н., проф. С.І. Пустюльга